

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

Рівень освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування
Тривалість викладання	1-й семестр (1, 2 чверть)
Кількість кредитів	7 кредити ЄКТС (210 годин)
Заняття:	
лекції:	3 година на тиждень
практичні:	3 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=7748>

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Lashchenko.O.V@nmu.one

Викладач:

Лашченко Оксана Василівна

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри

Персональна сторінка:

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Lashenko/Lashenko.php>

E-mail: Lashchenko.O.V@nmu.one

1. Анотація до курсу

В авангарді процесів реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, або децентралізації, яка передбачає створення умов для формування ефективної, відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України стоїть ряд гострих проблем та негативних тенденцій серед яких: відсутність чіткої програми та механізмів об'єднання територіальних громад, не обґрунтованість стратегічного планування розвитку територій, низький рівень забезпечення висококваліфікованими кадрами та відсутністю у них належного управлінського досвіду, нераціонального розподілу бюджетних коштів тощо.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів відповідних дисциплінарних компетентностей, які в свою чергу впливають на формування професійних компетентностей щодо застосування законів, принципів, методів, технологій та процедур в управлінні органами державної влади і місцевого самоврядування об'єктами публічної сфери на підставі ідеології доброго врядування (Good Governance).

Завдання курсу:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з сутністю, особливостями, теоретичними та методологічними засадами публічного управління, розглянути сучасні теоретичні та практичні підходи до публічного управління;
- навчити аналізувати правову базу та основні методики публічного управління;
- ознайомити з принципами ефективності публічного управління;
- ознайомити із механізмом публічного управління;
- засвоїти загальну схему процесу публічного управління;
- навчити виявляти та обґрунтовувати сучасні пріоритети публічного управління української економіки.

3. Результати навчання:

- вивчити основні поняття, теоретичні підходи до розгляду публічного управління, розглянути сучасні теоретичні та практичні підходи до публічного управління;
- оцінювати чинну правову базу та основні методики публічного управління;
- інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід публічного управління, розуміти зв'язок між тенденціями сталого розвитку та конкретними завданнями у сфері публічного управління;
- обґрунтовувати механізми публічного управління, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки на основі знань суб'єктів та об'єктів, методів, форм та технологій публічного управління;
- розглядати та обґрунтовувати сучасні пріоритети публічного управління української економіки.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

Тема 1. Публічне управління – системне публічне явище.

1.1. Теоретичні засади публічного управління як діяльності, яка тісно пов'язана із політикою, законом та громадянським суспільством.

1.2. Види публічного управління.

1.3. Основні риси теорії публічного управління. Механізм публічного управління.

1.4. Сукупність правових норм, що регламентують організаційну структуру системи органів виконавчої влади і процеси її функціонування та розвитку.

Тема 2. Теоретичні основи публічного управління.

2.1. Структурні складові публічного управління. Державна влада та публічна влада, державна політика та публічна політика: спільне і відмінне.

2.2. Державне управління: визначення та характерні риси.

2.3. Суб'єкти та об'єкти публічного управління. Держава як суб'єкт публічного управління.

2.4. Органи місцевого самоврядування в публічному управлінні.

Тема 3. Об'єктивні закони публічного управління.

3.1. Основні закони, закономірності та принципи публічного управління державою..

3.2. Об'єктивні закони публічного управління.

3.3. Взаємозв'язок законів, закономірностей та принципів публічного управління.

3.4. Специфічні закони формування та ефективного функціонування системи публічного управління.

Тема 4. Принципи публічного управління.

4.1. Принципи публічного управління та їх ціннісний вимір

4.2. Принцип зворотного зв'язку як основа публічного управління.

4.3. Основні підходи до формування принципів публічного управління.

4.4. Загальносистемні принципи публічного управління.

Тема 5. Форма державного устрою і методи державного управління та управління місцевим самоврядуванням.

5.1. Державний механізм: державний апарат і державні установи та організації.

5.2. Органи влади і апарат управління.

5.3. Рівні державного управління. Форми державного управління. Державна влада та система органів державної влади:

5.4. Електронне урядування як сучасна форма реалізації державної влади та управління місцевим самоврядуванням

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Публічне управління – системне публічне явище (20 год.)

2. Теоретичні основи публічного управління (20 год.)

3. Об'єктивні закони публічного управління (30 год.)

4. Принципи публічного управління (22 год.)

5. Форма державного устрою і методи державного управління та управління місцевим самоврядуванням (35 год.).

Індивідуальне завдання полягає у підготовці та захисті есе за обраною тематикою, що відповідає змісту дисципліни. Важливими критеріями є академічна доброчесність та вміння висловити власну точку зору з дискусійних питань.

Форма проведення: розроблення, презентація та захист (відповіді на запитання, дискусія) індивідуального завдання перед аудиторією (бажано використовувати MS PowerPoint). Під час презентації і захисту результатів виконання індивідуальних завдань у межах практичних занять передбачено процедуру peer-assessment (оцінювання з боку інших здобувачів вищої освіти).

Тематика індивідуальних завдань (есе):

1. Публічне управління як системне суспільне явище: теоретичні підходи.
2. Політика, право та громадянське суспільство як основа публічного управління.
3. Публічне управління та публічна влада: співвідношення понять.
4. Види публічного управління та їх характеристика.
5. Механізм публічного управління: структура та функціонування.
6. Правові норми як основа організації системи виконавчої влади.
7. Теорія публічного управління: сучасні концепції та тенденції розвитку.
8. Роль громадянського суспільства у формуванні публічної політики.
9. Державна влада і публічна влада: спільні та відмінні ознаки.
10. Державна політика та публічна політика: механізми формування і реалізації.
11. Державне управління: сутність, функції та характерні риси.
12. Держава як суб'єкт публічного управління: межі та можливості впливу.
13. Суб'єкти і об'єкти публічного управління: системний аналіз.
14. Органи місцевого самоврядування в системі публічного управління.
15. Взаємодія державної влади та місцевого самоврядування.
16. Публічне управління в умовах децентралізації в Україні.
17. Об'єктивні закони публічного управління: сутність та класифікація.
18. Закономірності розвитку системи публічного управління.
19. Взаємозв'язок законів, закономірностей і принципів публічного управління.
20. Специфічні закони функціонування управлінських систем.
21. Закон зворотного зв'язку в управлінні: теоретичне та практичне значення.
22. Баланс централізації та децентралізації як закономірність управління.
23. Стабільність і розвиток як суперечливі процеси у публічному управлінні.
24. Закон відповідності структури управління цілям і завданням держави.
25. Принципи публічного управління та їх ціннісний вимір.
26. Принцип законності в системі публічного управління України.
27. Принцип прозорості та підзвітності органів влади.
28. Принцип зворотного зв'язку як основа ефективного управління.
29. Демократичність як базовий принцип публічного управління.
30. Системність і комплексність у публічному управлінні.
31. Формування сучасної системи принципів публічного управління в Україні.
32. Етичні засади діяльності суб'єктів публічного управління.
33. Державне управління: поняття, сутність та цільова спрямованість.
34. Державний механізм України: структура і функціонування.
35. Державний апарат як складова механізму держави.

36. Принцип поділу влади у системі державного управління.
37. Роль Верховна Рада України у системі державної влади.
38. Повноваження Кабінет Міністрів України у реалізації державної політики.
39. Інститут Президент України у механізмі державного управління.
40. Судова система України як гарантія законності управління.
41. Форми державного управління: правові та організаційні аспекти.
42. Методи державного управління: адміністративні, економічні та соціально-психологічні.
43. Рівні державного управління в Україні: компетенція та взаємодія.
44. Органи місцевого самоврядування в системі публічного управління.
45. Централізація і децентралізація у формуванні сучасної моделі державного управління.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Комп'ютерне та мультимедійне обладнання.

Активованій корпоративний акаунт НТУ «ДП» (student.i.p@nmu.one).

Microsoft Office 365. Застосунки Microsoft Office: Teams, Forms, Whiteboard, OneNote.

Платформа дистанційного навчання НТУ «ДП» Moodle.

Підключення до Internet

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо здобувач вищої освіти отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності здобувача вищої освіти за вимогами НРК до 6-го кваліфікаційного рівня (для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти) під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів. За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється

без участі здобувача вищої освіти шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Теоретична частина оцінюється за результатами участі у дискусіях під час проведення інтерактивних лекцій, шляхом усних опитувань/відповідей на запитання викладача. Участь у дискусіях та презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання для 6-го кваліфікаційного рівня за НРК (бакалавр) (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>). Загалом за участь у дискусіях під час проведення інтерактивних лекцій, усних опитуваннях/відповідей на запитання викладача отримується **максимум 40 балів**.

Практична частина (індивідуальні і командні завдання) оцінюється за результатами виконання практичних завдань, які виконуються під час практичних занять та виконанню та публічній презентації результатів індивідуального завдання. При несвоєчасному здаванні практичної роботи оцінка знижується вдвічі. У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується **максимум 60 балів**.

Отримані бали за теоретичну та практичну частини додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати **100 балів**.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
40	60	100

6.3. Критерії підсумкового оцінювання. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (іспит)** під час сесії. Підсумкове оцінювання проводиться у вигляді іспиту, який включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **20 тестових завдань з теоретичної частини** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 3 бали (разом 60 балів) та **10 тестових завдань з практичної частини**, кожне з завдань оцінюється максимум у 4 бали (разом 40 балів), причому:

- 4 бали – відповідність еталону;
- 3 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів. **За підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.**

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка».

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки НТУ на Офіс365, відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams, перегляд новин на Телеграм-каналі.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни у застосунку Microsoft Teams та з дистанційним курсом «Основи соціальної роботи» (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перекладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

З 24.02.2022 реалізація освітньої діяльності відбувається в умовах правового режиму воєнного стану. Наявна низка небезпек: повітряні тривоги, ризики припинення енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку. Згідно з наказами по університету у 2024-2025 навчальному році освітня діяльність здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання здійснюється з використанням дистанційних технологій через синхронні та асинхронні комунікації.

Відвідування онлайн лекцій та практичних занять реалізується через приєднання до «наради» в «команді» Microsoft Teams. Під час повітряної тривоги заняття перериваються і продовжуються лише за умов перебування учасників освітнього процесу у захищених приміщеннях. Викладачем (за технічної та безпекової можливості) здійснюється запис заняття для підтримки асинхронного формату навчання.

У випадках відсутності енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку викладачем забезпечується асинхронний формат навчання та комунікація зі здобувачами за допомогою каналів зв'язку, що функціонують.

Про причини неможливості взяти участь в онлайн заняттях, ускладненні доступу до матеріалів на дистанційних платформах НТУ «ДП» тощо здобувач вищої освіти має повідомити викладача в особистих повідомленнях чатів Microsoft Teams, або листом на корпоративну е-пошту НТУ «ДП», або через старосту чи представника адміністрації інституту

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті

Здійснюється відповідно до «Положення про визнання в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті» <http://surl.li/zopmhq>.

7.8. Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Основи публічного управління та адміністрування».

8. Рекомендовані джерела інформації

ОСНОВНІ

1. Бородін Є. І., Тарасенко Т. М. Система публічного управління та адміністрування: навч. наоч. посіб. [Електронне видання]. Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2022. 187 с.
2. Вороніна Ю. Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування : навч. посіб. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2020. 204 с. URL: https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/9019/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%284%29%20%281%29.pdf
3. Гончарук Н.Т., Сорокіна Н.Г. Публічна служба: навчальний наочний посібник. Дніпро: НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. 341 слайд.
4. Державне та регіональне управління: підручник / Є.Г. Карташов, В.В.Євдокимов, І.О.Драган, О.І.Дадій та ін.; за заг.ред. Є.Г. Карташова. Київ, 2019. 223 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ebdd3d0e-8f3f-4352-b52d-76b379fd58f3/content>
5. Загуменник В.І., Проценко В. В. Державне управління та виконавча влада в Україні: навч. посіб. Київ, 2015. 295 с.
6. Кравцова Т.В., Лащенко О.В., Кравцов О.В. Використання маркетингового підходу в діяльності органів публічного управління медичною сферою. Аспекти публічного управління. 2021. Т. 9. № 4. С. 72-84.
7. Кравцова Т.В., Лащенко О.В., Кравцов О.В. Теоретичні основи впровадження антикризового менеджменту в діяльність органів публічного управління. Аспекти публічного управління. 2021. Т. 9. № 3. С. 64-72.

8. Кравцова, Т., Лащенко, О., Кравцов, О., Павленко, Л. Використання проєктного підходу в процесі ревіталізації територіальних громад у післявоєнний період. Публічне управління та місцеве самоврядування, 2023. 2, 35–49, doi: DOI: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-5>.
9. Міжнародні стандарти державного управління: навч. посіб.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Т.О. Коломоець; Запоріж. нац. ун-т, Навч.-наук. лаб. дослідж. проблем служб. права Нац. акад. прав. наук України. Запоріжжя: Гельветика, 2018. 55 с.
10. Надьон О.В., Хмиров І. М., Луценко Т. О. Організаційно-правові засади публічного управління та адміністрування: навч. посіб. Харків: НУЦЗУ, 2020. 175 с. URL: <https://cutt.ly/aCAokDf>
11. Основи публічного адміністрування : навч. посіб. / Ю. П. Битяк, Н. П. Матюхіна, М. С. Ковтун та ін. ; за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Вид. 2-ге, допов. Та перероб. Харків : Право, 2021. 238 с. URL: <https://cutt.ly/wCAouJG>
12. Публічна служба : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородин та ін.; за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Дніпро : ГРАНІ, 2018. – 384 с.
13. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с. https://dut.edu.ua/uploads/1_888_37081450.pdf
14. Публічне управління та адміністрування. Радник-консультант органів державної влади: навч. метод. комплекс / І. П. Бідзюра, Ю. П. Сурмін, Н. В. Грабовенко, В. В. Утвенко, А. М. Шаповалова / за заг. ред. І. П. Бідзюри, Ю. П. Сурміна, Н. В. Грабовенко. Київ.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 500 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/derzh_upravl_2018.pdf
15. Kravtsov O., Kravtsova T., Lashenko O., Lola V., Rudik N., Holokha L. Strategic Security Imperatives in the Development of Communities in the Post-War Period in Ukraine. Review of Economics and Finance. 2023. Vol. 21, P. 723–730. DOI: <https://doi.org/10.55365/1923.x2023.21.77>

Додаткові

1. Алексєєв В.М., Липовська Н.А. Взаємовідносини держави та суспільства: навч. посіб. Дніпро: ГРАНІ, 2019. 172 с. URL: <https://ir.nmu.org.ua/server/api/core/bitstreams/5c008baf-3cfd-4199-8a59-878f6eb0cec2/content>
2. Вольська О. М. Ефективність публічного управління як результат суспільних процесів у державі. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2020. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2020_1_3
3. Дука А. П. Критерії оцінювання соціально-економічної дієвості сучасного публічного управління. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : право публічне управління та адміністрування*. 2021. №2. 76–83. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/182>
4. Дурман О. Л., Полосьмак К. О. Аналіз нових концепцій публічного управління та ступінь їх «адекватності» реаліям сучасного світу. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2020. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2020_1/7.pdf

5. Історія державного управління / кол. авт. ; за заг. ред. чл.- кор. НАН України, проф. В. С. Загорського, проф. О. Я. Красівського, доц. О. Ю. Мороза. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 368 с.
6. Кравченко В. В., Бородін Є. І., Квітка С. А. Місцеве самоврядування в системі публічного управління : навч. посіб. у схемах. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 148 с. URL: http://www.dridu.dp.ua/biblioteka/doc/Mistseve_samovryaduvannya.pdf
7. Куйбіда В. С., Хорошенко О. В. Організація публічної служби України : моногр. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2016. 271 с.
8. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
9. Управління персоналом в органах публічної влади : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Є. І. Бородін, К. В. Комарова, Н. А. Липовська, Т. М. Тарасенко. Дніпро. : ДРІДУ НАДУ, 2019. 200 с.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>
2. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/>
3. Головний правовий портал України. URL: <http://www.ligazakon.ua/>
4. Кабінет Міністрів України: офіційний веб-портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
5. Національне агентство України з питань державної служби: офіційний веб-портал. URL: <http://www.nads.gov.ua>.
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
7. Національна історична бібліотека України. URL: <https://nibu.kyiv.ua/>
8. Центр політико-правових реформ. URL: <http://www.pravo.org.ua/>
9. Public service Europe. URL: <http://www.publicserviceeurope.com/>
10. European CAF Resource Centre, EIPA. URL: <https://www.eipa.eu/caf-resource-centre/>
11. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». URL: <https://ird.gov.ua/>
12. Інститут регіонального розвитку. URL: <https://www.institute.lviv.ua/index.php/uk/proect>
13. Портал управління знаннями. Освітня платформа у сфері професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/>
14. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. Офіційний веб-портал. URL: <http://www.center.gov.ua/pro-tsentr/proekti/sigma>